

Рецензія
на дисертацію
Суднікова Євгена Олександровича
“Формування інформаційно-комунікаційної компетентності ліцеїстів у
зкладах спеціалізованої середньої освіти військового профілю”,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань
01 “Освіта/Педагогіка” за спеціальністю 011 – “Освітні, педагогічні науки”

Актуальність теми наукової роботи. Актуальність теми зумовлюється глибинними трансформаціями в системі національної безпеки та педагогічної науки в умовах ведення визвольної війни, яку нахабно розв’язала російська федерація. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності ліцеїстів у закладах спеціалізованої середньої освіти військового профілю в умовах активних бойових дій нашої країни набуває ключового та далекоглядного характеру. Становлення особистості ліцеїстів у закладах спеціалізованої середньої освіти військового профілю – це багатогранний процес, результатом якого є не тільки сукупність професійних знань, умінь і навичок, але й сформована інформаційно-комунікаційна компетентність.

Зв’язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Варто зазначити, що дисертаційне дослідження виконано у межах науково-дослідної роботи Національного університету оборони України, а саме – “Удосконалення системи дистанційного навчання Збройних Сил України: цифровізація та інтелектуалізація” (державний реєстраційний номер – 0223U003920). Роль дисертанта у виконанні зазначеної науково-дослідної роботи полягає у визначенні наукових положень та одержанні емпіричних даних формування інформаційно-комунікаційної компетентності ліцеїстів у закладах спеціалізованої середньої освіти військового профілю.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає в тому, що:

вперше: розроблено модель формування інформаційно-комунікаційної компетентності ліцеїстів у закладах спеціалізованої середньої освіти військового профілю; розроблено авторську методику формування інформаційно-комунікаційної компетентності ліцеїстів у закладах спеціалізованої середньої освіти військового профілю; удосконалено критерії та показники формування інформаційно-комунікаційної компетентності ліцеїстів у закладах спеціалізованої середньої освіти військового профілю; дістало подальшого розвитку змістове наповнення поняття інформаційно-комунікаційної компетентності ліцеїстів у закладах спеціалізованої середньої освіти військового профілю.

Практична значення одержаних результатів дослідження полягає у впровадженні моделі формування інформаційно-комунікаційної компетентності ліцеїстів у закладах спеціалізованої середньої освіти військового профілю та реалізації спеціалізованого інтегрованого курсу “Інформаційно-комунікаційні технології у навчанні ліцеїстів”. Результати дисертації можуть бути використані у процесі навчання у закладах спеціалізованої середньої освіти військового профілю.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Київського військового ліцею імені Івана Богуна (акт № 366/2/313 від 26.06.2025 року), Військового ліцею Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного (акт № 366/2/316 від 28.08.2025 року), Військово-морського ліцею імені віце-адмірала Володимира Безкоровайного 25 (акт № 366/2/314 від 10.07.2025 року), Львівського ліцею з посиленою військово-фізичною підготовкою імені Героїв Крут (акт № 366/2/315 від 02.07.2025 року), Одеського ліцею з посиленою військово-фізичною підготовкою (акт № 366/2/317 від 14.07.2025 року), наукову діяльність Національного університету оборони України (акт № 609/10/281 від 26.09.2023 року).

Достовірність результатів дослідження Суднікова Євгена Олександровича не викликає заперечень, логічно та грамотно сформульований науковий апарат дисертаційної роботи. На обґрунтованість та достовірність отриманих наукових результатів вказує джерельна база дослідження (293 найменування, з них 93 – закордонні), а також використані методи дослідження: теоретичні і емпіричні, метод експертних оцінок, експеримент та статистичні методи.

Характеристика основних положень роботи. Структура дисертації є обґрунтованою та логічною. Дослідження містить вступ, три розділи, висновки до розділів, загальні висновки, список використаних джерел.

У вступі доведено актуальність дослідження, визначено мету, завдання, предмет, об’єкт та методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, подано відомості про апробацію результатів дисертації та їх впровадження.

У першому розділі – “Формування інформаційно-комунікаційної компетентності ліцеїстів у закладах спеціалізованої середньої освіти військового профілю як педагогічна проблема” проаналізовано стан дослідженості проблеми формування інформаційно-комунікаційної компетентності ліцеїстів у закладах спеціалізованої середньої освіти військового профілю на основі системного, інформаційного, компетентнісного, контекстного та суб’єктного підходів та обґрунтовано сутність і структуру базового поняття “інформаційно-комунікаційна компетентність ліцеїстів у закладах спеціалізованої середньої освіти військового профілю” як інформаційно-комунікаційну навченість та здатність використовувати потенціал інформаційно-комунікаційних технологій,

опанування яких дозволить ініціювати, планувати, виконувати й рефлексивно оцінювати навчально-пізнавальну та практико-орієнтовану діяльність у цифровому середовищі, відповідно до етичних, правових і безпекових вимог військової освіти.

У другому розділі – “Педагогічне моделювання формування інформаційно-комунікаційної компетентності ліцеїстів у закладах спеціалізованої середньої освіти військового профілю” – визначено порядок організації роботи та обґрунтування методів дослідження. На основі змістової характеристики інформаційно-комунікаційної компетентності ліцеїстів у закладах спеціалізованої середньої освіти військового профілю обґрунтовано сутнісні характеристики таких компонентів інформаційно-комунікаційної компетентності ліцеїстів у закладах спеціалізованої середньої освіти військового профілю: ціннісно-мотиваційного, який характеризується наявністю у ліцеїстів позитивного ставлення до інформаційно-комунікаційної компетентності і засобів інформаційно-комунікаційних технологій, мотивації до використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій у своїй навчальній діяльності, 3 ціннісних орієнтацій та інтересів як суб’єкта інформаційного суспільства; інтелектуального, який характеризується наявністю у ліцеїстів знань, необхідних для успішного використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальній та інших сферах діяльності; інформаційно-технологічного, який характеризується здатністю ліцеїстів використовувати інформаційно-комунікаційні технології у навчальній діяльності, спілкуванні та формуванні як суб’єкта інформаційного суспільства; поведінково-діяльнісного, який характеризується наявністю у ліцеїстів практичних умінь і навичок, необхідних для ефективного використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій у різних ситуаціях поведінки та діяльності; суб’єктного, який характеризується сукупністю особистісних і суб’єктних якостей, що визначає ступінь залученості та активності ліцеїстів у освітньому процесі та становлення його суб’єктом із використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Обґрунтовано модель формування інформаційно-комунікаційної компетентності ліцеїстів у закладах спеціалізованої середньої освіти військового профілю. Основними блоками моделі інформаційно-комунікаційної компетентності ліцеїстів у закладах спеціалізованої середньої освіти військового профілю є цільовий; змістовий; методичний та діагностувальний; рівні її сформованості (низький, задовільний, достатній, високий).

У третьому розділі “Організація та статистичне обґрунтування результатів експериментального дослідження щодо формування інформаційно-комунікаційної компетентності ліцеїстів у закладах спеціалізованої середньої освіти військового профілю” експериментально перевірено авторську методику та надано методичні рекомендації щодо

формування інформаційно-комунікаційної компетентності ліцеїстів у закладах спеціалізованої середньої освіти військового профілю за критеріями та показниками діагностування сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності ліцеїстів у закладах спеціалізованої середньої освіти військового профілю: ціннісно-мотиваційний (цінності навчальної діяльності із використанням інформаційно-комунікаційних технологій; мотивація до використання інформаційно-комунікаційних технологій); інтелектуальний (знання теорії інформаційно-комунікаційних технологій; знання технологій необхідних під час навчання та в подальшій службовій діяльності; знання сучасних апаратно-програмних засобів; оволодіння технологіями розроблення програмних засобів; знання теоретичних основ кібербезпеки у процесі використання інформаційно-комунікаційних технологій); інформаційно-технологічний (здатність використовувати інформаційно-комунікаційні технології; здатність до розробки та ефективного застосування сучасних програмних засобів); поведінково-діяльнісний (здатність визначати проблемні питання й прогнозування способу її вирішення; здатність критично оцінювати ефективність кожного етапу навчальної діяльності; співпраця з іншими для досягнення спільної мети, що є важливою умовою продуктивної взаємодії); суб'єктний (навчальна суб'єктність у контексті інформаційного суспільства; здатність до рефлексивного самооцінювання як суб'єкта 5 інформаційного суспільства в межах навчальної діяльності).

Повнота викладення наукових положень та висновків в опублікованих працях. Основні положення та результати дисертації Суднікова Євгена Олександровича ґрунтовно висвітлено в 15 наукових працях (із них 3 – у співавторстві), серед яких: 5 статей – у наукових фахових виданнях України, зокрема, які включені до міжнародних наукометричних баз, 10 – у збірниках тез доповідей на наукових конференціях.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації.

Позитивно оцінюємо наукове та практичне значення дисертаційного дослідження, але водночас висловлюємо деякі зауваження та побажання дискусійного характеру:

1. Незважаючи на ґрунтовне теоретичне обґрунтування застосування контекстного підходу та декларовану орієнтацію моделі на специфіку військової освіти, розроблений автором діагностичний інструментарій (Додатки Б.1 та Б.2) викликає певні питання щодо його здатності виміряти заявлену складність компетентності. По-перше, тестовий інструментарій для оцінювання інтелектуального компонента (Додаток Б.2) серед 74 запитань містить значну кількість базових питань стандартного шкільного курсу (наприклад, “що таке процесор?”, “що таке скріншот?”, “призначення MS Excel”), тоді як вузькоспеціалізовані військові питання представлені лише фрагментарно. По-друге, діагностика ціннісно-мотиваційного компонента (Додаток Б.1) здійснюється на основі анкети, що складається лише з 8

запитань із закритими (дихотомічними) варіантами відповідей ‘так/ні’. Вважаємо, що такий інструментарій є дещо спрощеним для об’єктивного та глибинного вимірювання ціннісних орієнтацій ліцеїстів в умовах інформаційного суспільства.

2. У дисертації окреслено низку наукових підходів, що стали методологічною базою цього дослідження. Проте, на наш погляд, цей перелік не є вичерпним. Зважаючи на те, що сучасна спеціалізована середня освіта спрямована на розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності ліцеїстів, варто було б обґрунтувати інтегративний методологічний підхід. Це дало б змогу комплексно розглянути не тільки структуру цієї якості в учнів, а й процес її подальшого формування.

3. Представлена на рис. 2.1 (с. 100) візуальна модель формування інформаційно-комунікаційної компетентності ліцеїстів у закладах спеціалізованої середньої освіти військового профілю потребує деталізації, оскільки наразі вона виглядає абстрактною. Для підвищення наукової цінності доцільно було б розкрити її ключові компоненти: прописати застосовані дидактичні принципи, форми, методи та інструменти навчання. Крім того, графічне відображення має наочно ілюструвати, як саме конкретні критеріальні рівні сформованості цієї компетентності корелюють із підсумковим результатом.

4. Звертає на себе увагу певна невідповідність між заявленою військовою специфікою ліцеїв та запропонованим змістом ІКК, який фактично зводиться до використання стандартних офісних програм. Практична та професійна спрямованість моделі суттєво зросла б за умови включення до її структури компетенцій, пов’язаних з використанням специфічного військового інструментарію та спеціалізованого софту.

5. У дисертаційному дослідженні зустрічаються деякі орфографічні й стилістичні помилки й неточності, що не знижують загальної позитивної оцінки дослідження.

Висловлені зауваження та побажання не зменшують наукової цінності здійсненого дослідження, матеріали якого засвідчують наукову новизну, практичну значущість одержаних результатів, наукову зрілість автора. У цілому дисертаційна робота Українця Василя Мирославовича за змістом та формою є завершеним самостійним дослідженням.

Висновки. У цілому, дисертаційна робота Суднікова Є.О. безсумнівно є самостійною і цілком завершеною працею; характеризується актуальністю, науковою новизною, теоретичною і практичною значущістю; містить значні наукові доробки, що повною мірою висвітлено в його наукових публікаціях. Результати дослідження є раціональними для формування інформаційно-комунікаційної компетентності ліцеїстів у закладах спеціалізованої середньої освіти військового профілю.

Дисертаційна робота за своїм змістом відповідає вимогам “Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44, а її автор – Судніков Євген Олександрович заслуговує на присудження йому ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 “Освітні, педагогічні науки”.

Рецензент:

доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник
начальник науково-методичного відділу аналізу та прогнозу освітньої діяльності науково-методичного центру організації та провадження освітньої діяльності Національного університету оборони України

полковник

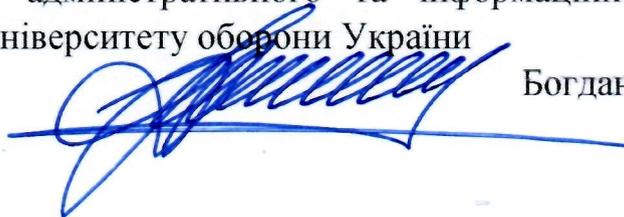

Леонід ОЛІЙНИК

Підпис начальника науково-методичного відділу аналізу та прогнозу освітньої діяльності науково-методичного центру організації та провадження освітньої діяльності Національного університету оборони України, доктора педагогічних наук, старшого наукового співробітника ОЛІЙНИКА Леоніда Віталійовича засвідчую:

Начальник управління адміністративного та інформаційно-організаційної роботи Національного університету оборони України

полковник

Богдан БІЛЯВСЬКИЙ